

Сурженко В.М., Клименко Я.Ю.

НАТАЛІЯ КОБРИНСЬКА – ЖІНКА-ІНТЕЛІГЕНТ І ПЕРША ФЕМІНІСТКА УКРАЇНИ

Дослідження ідеології, історії ідеї, являється важливим та одним з результативних способів пізнання соціально-політичного життя. Однією з ідей, яка не втрачає своїх позицій та актуальності більше ніж два століття – ідея емансипації, ідеологія фемінізму. Ця ідеологія як найкраще показує можливість ідей модифікуватися, розвиватися та відповідати вимогам часу.

У ХІХ столітті прокотився Європою рух за відновлення інтересів жіноцтва. Людство досягло того підйому цивілізації, що замислилось над становищем у суспільстві жінок, над їх важливою роллю в історії. Неминуче це було і в Україні. Цей рух показав, що розуміння цього питання в Україні випереджує європейське розуміння, набагато глибше й досконаліше трактує його. Але, в той час, на Україні, жінки сприймалися громадкістю лише як годувальниці, берегині родинного вогнища, а тому чи не всі вони, соромилися вступати в організації, які були створені винятково чоловіками. В сферах тодішнього життя положення чоловіків і жінок було нерівноправним. Таким чином, об'єктивною потребою постало створення жіночих організацій.

З'явилися ідеї емансипації жінки разом з романтизмом, в котрому головне гасло – емансипація особистості. Увага феміністок була зосереджена на підвищенні культурно-освітнього рівня жінок, на проблемі морально-етичного сприйняття[1].

Західноукраїнські землі у ХІХ столітті подарували нашій Україні найпершу українку, що вникла в жіноче питання і чільне місце посідала серед видатних громадських діячів, відданих нації та здатних подолати всі труднощі у досягненні своєї мети й активний борець за жіночі права – Наталія Іванівна Кобринська. Вона розуміла, що потенціал жінки та чоловіка може розвинути у співпраці. А головне, що її вражало, те що українська жінка, стоїть осторонь громадського руху.

Саме тому, для досягнення своєї мети Н. Кобринська заснувала «Товариство руських жінок». Кобринська вважала, що тільки згуртувавши жінок можна досягти розуміння суспільством, та й самими жінками, чого вони варті й вказати як бути корисними для суспільства[2].

Народилася вона 8 червня 1855 року в селі Белелуї Снятинського району на Івано-Франківщині в священицькій сім'ї Озаркевичів. Ніхто з сім'ї не уявляв, що дівчина стане «підбурювачем спокою», а свої, занадто зухвалі

ідеї для того часу, буде втілювати не лишень як письменниця, а й як громадський діяч. Будучи юною, Наталія Іванівна помітила що у християнських книгах було сказано, що жінки мали коритися чоловікам. Та до змужніння духовно, розуміння мети і принципів вона йшла неквапливо, та наполегливо, переборюючи пересуди. Переконалася вона і в тому, що устрій суспільства не є непорушним, та все ж змінити його дуже важко.

Найсильніше вплинув на Наталю Іванівну літературознавець і публіцист Остап Терлецький - друг Івана Франка. 1883 року побачило світ оповідання Кобринської «Шумінська» (пізніше назване— «Дух часу»), а після того — повість «За для куска хліба». Саме в той час письменниця зрозуміла, що її ціль — реалізувати ідеї фемінізму через літературу. Це важливо для того, щоб краще досягнути діяльності письменниці надалі. І.Я.Франко робив акцент у заувагах Наталії Іванівні Кобринській, на тому що її публіцистичні твори не будуть так результативно служити розвитку жіночого духу, як художні [3].

Становище жінок у суспільстві та шляхи його покращення стали головною темою діяльності та творчості Кобринської. Також, крім побуту жіноцтва, увага була й на почуттях гідності самих жінок. Ця частина жіночого питання була попереду усвідомлення його в країнах Європи. Потреба плекання почуття власної гідності у жінок, заснованого на підґрунтях духовності, є досить актуальним і сьогодні.

Вперше «Товариство руських жінок» зібралося 8 грудня 1884 року у місті Станіславі (нині Івано-Франківськ). Вважають, що саме з цієї дати розпочався жіночий рух на теренах України. Ці збори жінок стали перемогою нових ідей, що підкорили розуми й серця жінок.

Не менш важлива справа життя Наталі Кобринської - вихід у світ найпершої збірки жіночої творчості «Перший вінок», що була зібрана, відредагована та видана жінками. «Перший вінок» був виданий за сприянням І. Франка і коштами Н. Кобринської і О. Пчілки. Альманах побачив світ у червні 1887р. і був надрукований друкарнею Товариства ім. Шевченка, що знаходиться у Львові. Його було оформлено доволі скромно, та за обсягом видання був значимим. Складався "Перший вінок" з поетичних, прозових та публіцистичних творів сімнадцяти письменниць усієї країни. Наталії Іванівні належало «Переднє слово», а також публіцистичні статті й два нариси.

Альманах відображає високий рівень духовності редакторів-жінок, дописувачок, письменниць. Він мав вагому літературно-мистецьку вартість, показав плідну співпрацю жінок не лишень Західної України, а й Наддніпрянської, що входила до складу Російської Імперії, показавши згуртованість жіноцтва всієї України щодо питань емансипації. У «Першому

вінку» всебічно розказано про становище жінки у суспільстві того часу, про головні завдання феміністичного руху саме в українському культурно-громадському житті. Засади тогочасних ідей емансипації було занотовано у публіцистичних статтях, передусім у статтях самої Кобринської. В них поєднувалися феміністичні ліберально-позитивістські концепції разом з національно-політичною ідеологією.

Пізніше, 1893-1896рр. Наталія Іванівна створює видавництво під назвою „Жіноча справа” та видає три книжки збірки „Наша доля”, в ньому опубліковано твори авторів-жінок, статті про фемінізм, та навіть звернення до сейму Австрії з проханням дозволу жінкам навчатися у вищих навчальних закладах, про створення дитячих захоронок(тобто, садочків), що найбільше стосувалось сел. Цей незвичайний факт для того часу, був високо оцінений Лесею Українкою та Іваном Франком.

Крім того, саме з ініціативи Наталії Іванівни до сейму Галичини було подано петиції, в якій просили дозволу жінкам вступати до університетів, дівчатам навчатися в класичних гімназіях, та прохання про дозвіл на заснування жіночої гімназії. Вона закликає створити захоронки в селах, за допомогою згуртувань жінок у товаристві у «Відозві до руського жіноцтва». Наталія Іванівна й сама організувала захоронок в Болехові для дітей-сиріт і для тих, хто має батьків. Ці захоронки повинні були виховувати у дітей національних дух.

Наталя Кобринська мріяла відвідати «Велику Україну». Її мрія стала дійсністю у серпні 1899р. – разом зі своєю подругою Ольгою Кобилянською Наталія приїхала до Києва, де зустріла багато відомих діячів української культури, таких як М.Старицького, І.Нечуй-Левицького, М.Коцюбинського, Б.Грінченко. Під позитивними враженнями від подорожі жінка написала нариси «Із подорожі по Україні».

У життя письменниці втрутилася Перша світова війна. 1915р. Кобринську заарештували за звинуваченням у шпигунстві для Російської Імперії. Лише за допомогою зусиль українського письменника А.Чайковського, який виступав у ролі адвоката письменниці, вона закінчила своє життя не у концтаборі.

1918 року Наталія Іванівна готує збірку під назвою «Воєнні новели», до неї увійшли такі твори як «Кінь», «Полишений», «На цвинтарі», «Свічка горить», «Брати», «Каліка». В цих творах жінка вболіває за долю народу України, який розділений двома державами, втягнений у братовбивчі війни через інтереси інших держав.

Померла від тифу 22 січня 1920 року. Поховано Наталію Іванівну у місті Болехові. Галицькі письменники видали альманах "Першому

українському борцеві за права жінки", присвячений пам'яті Н.Кобринської, в першу річницю її смерті.

Підсумовуючи все, сказане вище, на прикладі Наталі Кобринської треба сказати, що жінки - важливі постаті в творенні історії. Вони згуртовувались в різні товариства та організації, писали про проблеми жіноцтва й суспільства, допомагали в становленні України як самостійної країни. Праці Наталії Іванівни - цінне надбання літератури України, її діяльність як громадської діячки, феміністки – вагомий внесок у суспільно-демократичний рух.

Література

1. Рибак О.З. Ідеологія і суспільна практика жіночого руху на західно-українських землях ХІХ – першої третини ХХ ст.: типологія та європейський культурно-історичний контекст. – Монографія.
2. Наталія Кобринська — зачинатель жіночого руху | Жінка-УКРАЇНКА—
Режим доступу: <http://ukrainka.org.ua/node/5825>
3. Піонерка українського фемінізму | Газета «День». - Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/article/ukrayina-incognita/pionerka-ukrayinskogo-feminizmu>
4. Кобринська Наталія - Хата-читальня Прикарпаття - Google Sites. –
Режим доступу: <https://sites.google.com/site/xatachytalnya1/pismenniki-prikarpatta/natalia-kobrinska>
5. Наталія Іванівна Кобринська (Озаркевич). – Режим доступу: <http://kosivlibrary.if.ua/2010/12/10/135/>